

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen soveltamisohje

1.1.2021 alkaen

VESANTO

#SYDÄNMAA

Sisällysluettelo

1.	YLEISTÄ	3
2.	TOIMEENTULOTUEN HAKEMINEN.....	4
3.	TOIMEENTULOTUEN RAKENNE	6
3.1	PERUSTOIMEENTULOTUKI.....	6
3.2	TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI	6
3.3	EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI	7
4.	ERITYISET TARPEET TAI OLOSUHTEISTA JOHTUVAT MENOT.....	8
5.	TOIMEENTULOTUEN TAKAISINPERINTÄ.....	11

1. YLEISTÄ

Suomen perustuslain 19 §:n 1 momentissa turvataan oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Toimeentulotukiasian käsittelyssä on huomioitava seuraavat säännökset muutoksineen:

Laki toimeentulotuesta 1412/1997 ja laki toimeentulotukilain muuttamisesta 1.1.2007 (815/2015)

Hallintolaki 434/2003

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001

Laki lapsen elatuksesta 704/1975 ja laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta 192/2019

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010

Laki sosiaalisesta luototuksesta 1133/2002

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992/734

Sosiaali- ja terveysministeriön opas toimeentulotukilain soveltajille 2013:4

Kelan perustoimeentulotuen käsittelyohjeet 1.1.2017 alkaen (päivitetty 7.7.2020)

<https://www.kela.fi/documents/10192/3464829/Toimeentulotuki.pdf>

Ohje on tehty selkeyttämään ja tarkentamaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen perusteita, menettelytapoja ja päätöksentekoa. Sen tarkoituksena on myös kuntalaisten yhdenmukainen kohtelu. Perusturvalautakunnan vahvistamaa ohjetta ei kuitenkaan voi yksin käyttää päätöksenteon perusteena, vaan päätösten tulee aina perustua toimeentulotukilain säädöksiin. Ohje ei rajoita viranhaltijoiden yksilö- ja perhekohtaista harkintaa.

Soveltamisohjeessa noudatetaan toimeentulotukilakia (815/2015), sekä Toimeentulotuki. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013:4. Opasta noudatetaan siltä osin kuin se vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Opasta ei ole uudistettu sen jälkeen, kun toimeentulotuen hakeminen siirtyi Kansaneläkelaitokselle (Kela) 1.1.2017.

2. TOIMEENTULOTUEN HAKEMINEN

Perustoimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki. Ennen toimeentulotuen hakemista on selvitettävä, onko hakija oikeutettu muihin etuuksiin tai tuloihin. Perustoimeentulotukea on haettu Kansaneläkelaitokselta (Kela) 1.1.2017 alkaen. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki on kuntien vastuulla.

Kelalla on velvollisuus siirtää hakemus kuntaan, jos asiakas on esittänyt hakemuksessaan muita kuin perusosaan tai muihin perusmenoihin kuuluvia menoja. Lisäksi edellytetään, että asiakas on esittänyt pyynnön asian siirtämisestä toimeentulotukihakemuksen yhteydessä tai päätöksen saatuaan.

Asiakas voi hakea täydentävää toimeentulotukea tai ehkäisevää toimeentulotukea myös suoraan kunnasta, jos Kela on jo antanut hänelle ratkaisun perustoimeentulotuesta hakemusta koskevalle ajalle. Tällöin Kelan perustoimeentulotukipäätös on liitettävä kunnalle tehtävään täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuenhakemukseen. Mikäli Kelan antama perustoimeentulotukipäätös on ylijäämäinen, tehdään kunnassa täydentävän toimeentulotuen laskelma ja päätös. Tuloksi lasketaan perustoimeentulotuen ylijäämä ja menoksi hyväksyttävät täydentävän toimeentulotuen menot. Mikäli Kelan antama perustoimeentulotukipäätös on alijäämäinen, ei erillistä laskelmaa täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen osalta pääsääntöisesti tarvitse tehdä. Tällöin riittää päätös täydentävästä toimeentulotuesta. Täydentävä toimeentulotuki voidaan käsitellä kunnassa toimeentulotukilain 23§:n mukaisella takaisinperinnällä.

Perustoimeentulotuki haetaan Kelalta joko internetin kautta, paperisesti tai suullisesti. Hakemuksen vastaanottamisesta hakijalla on toimeentulotukilain perusteella oikeus saada päätös viimeistään seitsemän (7) arkipäivän kuluessa hakemuksen jättämisestä tai sen täydentämisestä. Kaikissa käsittelyvaiheissa on pyrittävä viivytyksettömään menettelyyn ja päätös on annettava viivyttelöttä. Hakemuksen saapumispäivää ei lasketa määräaikaan. Kiireellisissä tilanteissa asiakkaalla on mahdollista saada päätös samana tai viimeistään seuraavana päivänä.

Hakemuksen ollessa puutteellinen, Kela voi pyytää lisäselvitystä asiakkaalta. Tarpeelliset lisäselvitykset pyydetään välittömästi vireillepanon yhteydessä tai viimeistään seitsemän (7) arkipäivän kuluessa hakemuksen saapumisesta ja niiden toimittamiselle annetaan määräaika. Hakijan toimitettua lisäselvityspyynnössä pyydyt liitteet, annetaan hänelle toimeentulotuen päätös tästä päivästä seuraavan seitsemän (7) arkipäivän kuluessa. Mikäli lisäselvityksiä ei toimiteta ennen määräaika, hakijalle annetaan päätös käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Päätös annetaan aina kirjallisena. Päätöksessä on otettava kantaa kaikkiin hakemuksessa esitettyihin vaatimuksiin ja perusteltava asianomaisilla lainkohdilla. Myös osittain hylättyyn hakemukseen tehdään päätös perusteluineen. Kohtuullisuusharkinnan käyttö tulee mainita ja perustella.

Päätökseen tyytymättömällä on oikeus tehdä oikaisuvaatimus Vesannon kunnan perusturvalautakunnalle. Päätöksen liitteenä on muutoksenhakuohje. Lautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla Itä-Suomen hallinto-oikeuteen.

Kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi kunta voi Kelan toimipisteiden ollessa kiinni myöntää toimeentulotukea poikkeuksellisesti ilman, että asiakkaan oikeutta perustoimeentulotukeen on kyseisenä ajanjaksona päätöksellä arvioitu ja ratkaistu. Tuki myönnetään näissä tilanteissa ehkäisevänä toimeentulotukena. Tällaisia tilanteita ovat äkilliset kriisitilanteet kuten; tulipalo, erotilanne ja muu perhekriisi, väkivallan tai rikoksen uhka.

Asiakkaalla on oikeus keskustella kunnan sosiaaliohjaajan, sosiaalityöntekijän tai perustoimeentulotuen myöntämisen osalta Kelan toimihenkilön kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun asiakas on tätä pyytänyt kunnalta tai Kelalta. Kelan ja kunnan on toimeentulotukilain perusteella velvollisuus tiedottaa toimeentulotukiasiakkaalle edellä mainitusta oikeudesta henkilökohtaiseen keskusteluun ja neuvoa asiakasta oikeuden käyttämisessä.

Toimeentulotuen käsittelijällä on oikeus tarkistaa asiakkaan salassa pidettäviä tietoja viranomaisilta ilman asiakkaan suostumusta. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi asiakkaan etuustiedot Kelasta ja vahvistetut verotiedot verotoimistosta. Asiakkaan antamien virheellisten tietojen perusteella myönnetty toimeentulotuki voidaan periä takaisin ja asiasta voidaan tarvittaessa tehdä rikosilmoitus.

Asiakastiedot kirjataan toimeentulotuen tietojärjestelmään. Päätöksentekijän on huolehdittava, että asiakastiedot ovat ajantasaiset ja asiakkaalla on velvollisuus ilmoittaa tapahtuneet muutokset henkilö-, perhe-, -osoite- ja pankkiyhteystiedoissaan. Asiakas voi tarkistaa omat tietonsa maksutta kerran vuodessa asiakastietojärjestelmästä tulostettavasta otteesta.

Uuden asiakkaan on todistettava henkilöllisyytensä esittämällä henkilöllisyystodistus. Ulkomaalaiselta henkilöltä tarkistetaan passi ja muut matkustusasiakirjat hänen henkilöllisyytensä todentamiseksi sekä sen arvioimiseksi, onko henkilöllä oikeutta toimeentulotukeen Suomessa. Täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen hakemus käsitellään siellä kunnassa, missä henkilö vakinaisesti oleskelee.

Kunnassa täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta on oikeus päättää sosiaalityöntekijällä ja palveluohjaajalla.

3. TOIMEENTULOTUEN RAKENNE

3.1 PERUSTOIMEENTULOTUKI

Perustoimeentulotukea voi saada henkilö tai perhe, jonka tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin.

Perusosa on kiinteä summa, joka on tarkoitettu jokapäiväisen elämän välttämättömiin menoihin. Näitä ei siis erikseen huomioida perustoimeentulotuessa.

- Perusosa: ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot, henkilökohtainen ja kodin puhtaus, paikallisliikenteen käyttö, sanomalehden tilaus, puhelin ja nettiyhteys, harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat muut henkilön tai perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot
- Perusosan lisäksi perustoimeentulotukea annetaan tarpeellisen suuruisiin muihin perusmenoihin, joita ovat esimerkiksi:
 - Asumismenot (vuokra, vastike, omakotitalon hoitokulut, taloussähkö, kotivakuutus)
 - Välttämättömät muuttokustannukset ja vuokravakuus
 - Muut kuin perusosaan sisältyvät terveydenhuoltomenot (terveyskeskuksen asiakasmaksut, reseptilääkkeiden omavastuuosuudet ja silmälasit)
 - Lasten kunnallisen päivähoiton sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan menot
 - Lapsen tapaamisesta etävanhemmalle aiheutuvat menot siltä osin kuin ne kunnan vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen perustuvat
 - Välttämätön henkilötodistuksen, oleskeluasiakirjan tai matkustusasiakirjan hankkiminen

3.2 TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI

Toimeentulotukilain 14 a§:n mukaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntää hakemuksesta sen kunnan toimielin, jonka alueella hakija tai perhe vakituisesti oleskelee. Mikäli hakija tai perhe muutoin kuin satunnaisesti oleskelee useammassa kuin yhdessä kunnassa, täydentävän toimeentulotuen myöntää se kunta, jonka alueella hakijan tai perheen menot aiheutuvat. Jos täydentävän toimeentulotuen tarve on kiireellinen, tekee päätöksen se kunta, jossa hakija tai perhe, sillä hetkellä hakemusta tehdessään oleskelee.

Täydentävänä toimeentulotukena käsitellään tarpeellisen suuruisina erityismenot, jotka ovat muut kuin toimeentulotukilain 7b§:n tarkoitetut menot, sekä henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai

olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot.

Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan katsoa esimerkiksi pitkäaikainen toimeentulotuen saaminen, pitkäaikainen tai vaikea sairaus sekä lasten harrastustoimintaan liittyvät tarpeet.

Täydentävässä toimeentulotuessa ei ole suljettu pois mitään menolajia, jos menot katsotaan asiakkaalle tarpeellisiksi. Täydentävän toimeentulotuen päätös edellyttää asiakaskohtaista harkintaa.

3.3. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ehkäisevänä toimeentulotukena myönnetään kiireellinen ja välttämätön tuki elämän kriisitilanteissa. Tällaisia tilanteita voivat olla; tulipalo, erotilanne tai muut perheкриisi tai väkivallan- ja rikoksen uhka.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää sosiaalisen turvallisuuden ja omatoimisen suoriutumisen edistämiseksi, sekä syrjäytymisen ja pitkäaikaisen toimeentulotukiriippuvuuden ehkäisemiseksi. Ehkäisevä toimeentulotuki on sosiaalityön väline ja osa suunnitelmallista sosiaalityötä. Ehkäisevää toimeentulotukea myönnettäessä on harkittava, miten henkilön/perheen sosiaalista suoriutumiskykyä tuetaan niin, että myönteiset vaikutukset ovat kestäviä. Tavoitteena on parantaa henkilön/perheen kuntoutumis- ja toimeentulon mahdollisuuksia.

- Tuen saajan aktivoiminen tukeviin toimenpiteisiin
- Asumisen turvaaminen
- Ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventäminen
- Muut tuen saajan omatoimista suoriutumista edistävät tarkoitukset

4. ERITYISET TARPEET TAI OLOSUHTEISTA JOHTUVAT MENOT

○ KODINHANKINNAT

- Pesukone 300 €
- Pöytä ja tuolit 135 €
- Sänky ja patja 150 €
- Parisänky 155 €
- Jääkaappi (mikäli ei kuulu asunnon peruskalustukseen) 200 €
- Pölynimuri 60 €
- Lasten rattaat 50 €
- Lastenvaunut 150 €
- Lasten sänky 80 €
- Lasten turvaistuin 80 €
- Syöttötuoli 30 €

○ VAATEMENOT

Vaatemenot kuuluvat pääsääntöisesti perustoimeentulotuen perusosaan. Toimeentulotukea voidaan kuitenkin myöntää erityisiin tarpeisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi romaninaisten vaatetus, sekä raskausajan vaatetus. Romaninaisen hameeseen voidaan myöntää kahden vuoden välein 460 euroa. Tämä edellyttää pitkäaikaista toimeentuloasiakkuutta.

Vanki saa vankeuslain (767/2005 2§) mukaisesti tarvitsemansa vaatetuksen ja terveydenhuollon ym. tarpeellisen ylläpidon valtion varoista. Vangeille ei vankeusaikana myönnetä toimeentulotukea. Vangille, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus vankilassa käytettäväksi sekä tuomioistuimessa käyntiä tai muuta vankilasta poistumista varten. Pitkästä vankeusrangaistuksesta vapautuessaan vangille voidaan myöntää tarvittaessa täydentävää toimeentulotukea välttämättömään vaatetukseen, mikäli vangilla ei ole omia vaatteita. Ensisijaisesti vapautuessaan vangin on kuitenkin haettava Kelasta perustoimeentulotukea.

○ LASTEN HARRASTUSMENOT

- Suksipaketti 100 €
- Luistimet 30 €
- Polkupyörä ja kypärä 150 €
- Harrastemaksu (esimerkiksi kansalaisopistomaksu/lisenssimaksu) 150 €/lapsi/vuosi

○ EDUNVALVONTAMENOT

- Maistraatin perimät maksut: edunvalvojan määrääminen, tilintarkastusmaksu
- Edunvalvontapalkkio

○ HAUTAUSAVUSTUS

Toimeentulotukena voidaan myöntää hautausavustusta tarpeellisen suuruisiin välttämättömiin hautausmenoihin silloin, kun kuolinpesä on varaton. Välttämättöminä menoina katsotaan hautaustoimiston ja seurakunnan kulut.

Mikäli vainajalta ei ole jäänyt leskeä, pelkkä hautausavustushakemuksen täyttäminen riittää. Vainajan lesken tulee täyttää toimeentulotukihakemus omalta osaltaan liitteineen.

Kuolinpesän varat otetaan huomioon hautausavustusta määriteltäessä. Myös lesken tulot ja varat otetaan huomioon. Hautausavustus voidaan myöntää ennen kuin perukirja on käytettävissä, mutta se tulee toimittaa liitteeksi viimeistään 4kk kuluessa. Mikäli perukirjaa ei ole käytettävissä hautausavustusta määritettäessä, huomioidaan laskelmassa vainajan tilillä kuolinpäivänä olleet varat, sekä lesken tulot, varat ja menot.

Hautausavustushakemukseen tulee liittää liitteenä vainajan virkatodistus, pankin saldotodistus vainajan kaikista tileistä kuolinpäivältä, viimeisimmäksi vahvistettu verotuspäätös, selvitys vainajan varallisuudesta ja perukirja.

Myönnettävä hautausavustus annetaan maksusitoumuksena hautaustoimistolle ja seurakunnalle. Hautausavustus voi enimmillään olla 1200 euroa. Seurakunnan kulut voidaan huomioida täydentävässä toimeentulotuessa menona tosiasiallisten kustannusten mukaan lukuun ottamatta muistotilaisuuden järjestämistä.

Muistotilaisuuden, muistomerkin ja lehti-ilmoituksen menoihin ei myönnetä hautausavustusta. Pesänhoitaja huolehtii mahdollisen asunnon tyhjentämisestä ym. toimenpiteistä. Perunkirjoituksen voi tarvittaessa toimittaa oikeusaputoimisto.

Omaisat valitsevat aina itse hautaustoimiston.

○ TUETUT LOMAT

Pitkäaikaisasiakkaana, toistuvaisasiakkaana tai pidempään pienillä tuloilla olleelle perheelle voidaan myöntää perustellusta syystä tuetun loman omavastuuosuus. Matkakustannuksista perhe vastaa itse.

- MATKAKUSTANNUKSET

Matkakulut työtoiminnan ajalta:

Matkakustannukset työllistymistä edistävän palvelun osallistumisen ajalta ovat kulukorvauksella katettava meno. Oman kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuvat menot voidaan ottaa huomioon silloin, kun se on työtehtävien, hankalien tai puuttuvien liikenneyhteyksien, sairauden tai vamman vuoksi välttämätöntä.

Työkokeilussa olevalle tai kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla korvataan oman auton käyttökulujen perusteella Kelan määrittämää korvauserustetta 0.20€/km.

Matkakulut opiskelujen ajalta:

Matkakulut opiskelujen ajalta kattaa ensisijaisesti koulumatkatuki, sekä opintojen aikana maksettava opintotuki tai muu koulutusetuus. Työttömän opiskelijan / työllistymistä edistävässä palvelussa olevan osalta kulukorvaus.

Mikäli mikään edellä mainituista etuuksista ei ole käytettävissä, voidaan poikkeuksellisesti myöntää toimeentulotukea.

- LAINAT, KULUTUS- JA ULOSOTTOVELAT, ULOSOTTO, JÄÄNNÖSVEROT JA SAKOT

Ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukea. Ensisijaisena keinona on neuvotella velkojan / pankin kanssa lyhennysten lykkäämisestä. Asiakasta ohjataan velkaneuvontaan ja velkajärjestelyyn hakeutumiseen. Viimesijaisena vaihtoehtona on velkojen erääntyminen ulosmitattavaksi.

- OPINTOLAINAN KOROT

Opintolainojen korkoihin voi hakea korkoavustusta Kelalta. Mikäli asiakas ei voi saada Kelan korkoavustusta, huomioidaan korkomenot täydentävän toimeentulotuen menona.

- AJOKORTTI

Ajokortin hankintaan tai sen uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä toimeentulotukea. Työllistymistä edistävänä toimenpiteenä voidaan myöntää toimeentulotukea esimerkiksi ajo-oikeuden täydentävää koulutusta varten.

- OPISKELUKULUT

Opintoihin liittyvät kulut katetaan pääsääntöisesti opintoetuudella.

5. TOIMEENTULOTUEN TAKAISINPERINTÄ

Myönnetyn toimeentulotuen takaisinperintä on mahdollista vain toimeentulotukilain 20§:ssä säädetyillä perusteilla. Lisäksi on otettava huomioon toimeentulotukilain 21§:ssä säädetyt takaisinperinnän edellytykset ja esteet.

Takaisinperinnän edellytyksenä on, että henkilöllä/perheellä on asiasta päätettäessä tai myöhemmin oikeus saada sellaisia varoja tai tuloja, joista korvaus voidaan periä vaarantamatta korvausvelvollisen tai sellaisen henkilön toimeentuloa, josta on pitää huolta tai on velvollinen pitämään huolta. Toimeentulotuen takaisinperintä ei saa aiheuttaa asiakkaalle uutta toimeentulotuen tarvetta.

Korvausvelvolliset vakituista asuntoa, tarpeellista asuinirtaimistoa tai tarpeellisia työvälineitä ei voida hänen elinaikanaan pakkotoimin myydä tai muutoin käyttää toimeentulotuen takaisin perimiseen. Korvausvelvollisen kuoltuakaan edellä mainittua takaisinperintää ei voida toteuttaa, mikäli periminen vaarantaisi sellaisen henkilön toimeentuloa, josta korvausvelvollinen on pitänyt huolta tai olisi ollut velvollinen pitämään huolta.

Jälkihuoltovelvoitteen alaiselle lapselle/nuorelle maksettu taloudellinen tuki peritään takaisin jälkihuollosta vastaavalta kunnalta.

